

Κώδικας Δεοντολογίας των Αξιωματούχων Επιβολής του Νόμου¹

Υιοθετήθηκε με την από 17.12.1979 υπ' αριθμ. 34/169 Απόφαση
της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών
Κείμενο: UN Document A/34/46 (1979)

Άρθρο 1.- Συνεπείς με το υψηλό επίπεδο ευθύνης που απαιτεί το επάγγελμά τους οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να εκπληρώνουν τα προβλεπόμενα από το νόμο καθήκοντά τους υπηρετώντας την κοινότητα και προστατεύοντας όλα τα πρόσωπα από παράνομες πράξεις.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Με τον όρο «αξιωματούχοι επιβολής του νόμου» νοούνται όλοι οι υπάλληλοι που υπηρετούν το νόμο, διορισμένοι ή αιρετοί, που ασκούν αστυνομικές εξουσίες, ιδίως αυτές της σύλληψης ή της κράτησης.

β) Σε χώρες όπου οι αστυνομικές εξουσίες ασκούνται από στρατιωτικούς, ένστολους ή μη ή από κρατικές δυνάμεις ασφαλείας, ο όρος «αξιωματούχοι επιβολής του νόμου» καταλαμβάνει και τους υπαλλήλους αυτών των αρχών.

γ) Οι υπηρεσίες προς την κοινότητα περιλαμβάνουν ιδίως την παροχή υπηρεσιών αρωγής στα μέλη της κοινότητας που χρειάζονται άμεση βοήθεια λόγω προσωπικών, οικονομικών, κοινωνικών ή άλλων καταστάσεων έκτακτης ανάγκης,

δ) Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται μόνο στις βίαιες, επιζήμιες και επιβλαβείς, αλλά σε όλο το φάσμα των απαγορεύσεων που προβλέπουν οι ποινικοί νόμοι. Επίσης, αφορά συμπεριφορές προσώπων ανίκανων για καταλογισμό.

Άρθρο 2.- Κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να σέβονται και να προστατεύουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και να διαφυλάττουν και να υποστηρίζουν τα δικαιώματα του ανθρώπου όλων των προσώπων.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Το εθνικό και διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει και προστατεύει τα προαναφερόμενα δικαιώματα του ανθρώπου. Στα συναφή διεθνή κείμενα συγκαταλέγονται η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα², η Διακήρυξη για την Προστασία όλων των Προσώπων από τα Βασανιστήρια και άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων, η Διεθνής Σύμβαση για την Εξάλειψη κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων³, η Διεθνής Σύμβαση για την Καταστολή και Τιμωρία του Εγκλήματος του Apartheid, η Σύμβαση για την Πρόληψη και την Καταστολή του Εγκλήματος της Γενοκτονίας⁴, οι Στοιχειώδεις Κανόνες για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων και η Σύμβαση της Βιέννης επί των Προξενικών Σχέσεων⁵,

β) Εθνικά ερμηνευτικά σχόλια αυτής της διάταξης πρέπει να παραπέμπουν στις περιφερειακές ή εθνικές διατάξεις που αναγνωρίζουν και προστατεύουν αυτά τα δικαιώματα.

Άρθρο 3.- Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου μπορούν να χρησιμοποιούν βία μόνον όταν αυτή είναι απολύτως αναγκαία και στην έκταση που απαιτείται για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους.

¹ Μετάφραση: Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

² Ν. 2462/1997 (ΦΕΚ 25, τ. Α')

³ Ν.Δ. 494/1970 (ΦΕΚ 77, τ. Α')

⁴ Ν.Δ. 3091/1954 (ΦΕΚ 250, τ. Α')

⁵ Ν. 90/1975 (ΦΕΚ 150, τ. Α')

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Αυτή η διάταξη τονίζει ότι οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να χρησιμοποιούν βία μόνον κατ' εξαίρεση. Τούτο σημαίνει ότι επιτρέπεται η χρήση βίας όταν είναι ευλόγως αναγκαίο, ανάλογα με τις περιστάσεις, για την πρόληψη του εγκλήματος ή για την επίτευξη ή για την παροχή συνδρομής κατά τη νόμιμη σύλληψη ενός δράστη ή φερόμενου ως δράστη: όμως πέραν αυτών των ορίων καμιάς μορφής βία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί.

β) Η εθνική νομοθεσία περιορίζει τη χρήση βίας από τους αξιωματούχους επιβολής του νόμου σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Καθίσταται κατανοητό ότι η ερμηνεία αυτής της διάταξης πρέπει να διέπεται από το σεβασμό της αρχής της αναλογικότητας, όπως ορίζεται στην εθνική νομοθεσία. Σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να ερμηνευθεί η διάταξη αυτή ότι επιτρέπει τη χρήση βίας που είναι δυσανάλογη με τον επιδιωκόμενο θεμιτό σκοπό.

γ) Η χρήση πυροβόλων όπλων θεωρείται ακραίο μέτρο. Πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια για τον αποκλεισμό της χρήσης των πυροβόλων όπλων, ιδίως ενάντια σε παιδιά. Γενικά, θα πρέπει να αποφεύγεται η χρήση των πυροβόλων όπλων, εκτός από τις περιπτώσεις όπου ο φερόμενος ως δράστης αντιστέκεται ενόπλως ή με άλλον τρόπο που ενέχει κίνδυνο για τη ζωή των άλλων και είναι ανεπαρκής για τη συγκράτηση ή σύλληψή του ηπιότερα μέτρα. Σε κάθε περίπτωση εκπυρσοκρότησης πυροβόλου όπλου πρέπει να υποβάλλεται άμεσα αναφορά στις αρμόδιες αρχές.

Άρθρο 4.- Θέματα εμπιστευτικής φύσης που χειρίζονται οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου πρέπει να διέπονται από εχεμύθεια, εκτός αν επιβάλλουν διαφορετικά η εκτέλεση του καθήκοντος ή οι ανάγκες της δικαιοσύνης.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

Από τη φύση των καθηκόντων τους, οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου είναι αποδέκτες πληροφοριών που μπορεί να αφορούν στην ιδιωτική ζωή ή να είναι ενδεχομένως επιζήμιες για το συμφέρον και ιδίως την υπόληψη των άλλων. Ιδιαίτερη προσοχή εφιστάται στην ασφαλή φύλαξη και επεξεργασία αυτών των πληροφοριών, που θα πρέπει να αποκαλύπτονται μόνον κατά την εκτέλεση του καθήκοντος ή για να υπηρετήσουν τις ανάγκες της δικαιοσύνης. Είναι απολύτως ανάρμοστη οιαδήποτε αποκάλυψη αυτών των πληροφοριών για άλλους σκοπούς.

Άρθρο 5.- Κανένας αξιωματούχος επιβολής του νόμου δεν επιτρέπεται να επιβάλει, να υποκινεί ή να ανέχεται οιαδήποτε πράξη βασανιστηρίων ή άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία ούτε να επικαλείται διαταγές των προϊσταμένων του ή εξαιρετικές περιστάσεις, όπως είναι η κατάσταση πολέμου ή η απειλή πολέμου, η απειλή κατά της εθνικής ασφάλειας, η εσωτερική πολιτική αστάθεια, ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση έκτακτης ανάγκης ως δικαιολογία για βασανιστήρια ή άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Η απαγόρευση αυτή απορρέει από την υιοθετηθείσα από τη Γενική Συνέλευση Διακήρυξη για την Προστασία όλων των Προσώπων από τα Βασανιστήρια ή άλλη σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, σύμφωνα με την οποία:

«[παρόμοια πράξη] συνιστά αδίκημα κατά της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και πρέπει να καταδικάζεται ως παραβίαση των σκοπών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών που προστατεύουν η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου [και άλλα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου]»,

β) Η Διακήρυξη ορίζει την έννοια των βασανιστηρίων ως εξής:

«... βασανιστήρια σημαίνει κάθε πράξη με την οποία, σωματικός ή ψυχικός πόνος ή έντονη οδύνη επιβάλλονται με πρόθεση ή με την υποκίνηση δημόσιου λειτουργού σε ένα πρόσωπο με σκοπό ιδίως να αποκτηθούν από αυτό ή από τρίτο πρόσωπο πληροφορίες ή ομολογίες, να τιμωρηθεί για μια πράξη που αυτό διέπραξε ή κατηγορείται ότι τέλεσε ή να εκφοβιστεί αυτό ή άλλα άτομα. Βασανιστήρια δεν είναι ο πόνος ή η οδύνη που προέρχονται μόνον από πράξεις συμφυείς ή παρεμπόπτουσες προς νόμιμες κυρώσεις που είναι σύμφωνες με τους Στοιχειώδεις Κανόνες Μεταχείρισης των Κρατουμένων».

γ) Η Γενική Συνέλευση δεν έχει υιοθετήσει ορισμό της έννοιας «σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση ή τιμωρία». Ωστόσο, θα πρέπει να ερμηνεύεται έτσι ώστε να παρέχει την ευρύτερη δυνατή προστασία από τις κακοποιήσεις, σωματικές ή ψυχικές.

Άρθρο 6.- Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να διασφαλίζουν στο ακέραιο την προστασία της υγείας των κρατουμένων που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους και, ιδίως, να αναλαμβάνουν άμεσα δράση για να τους εξασφαλίσουν ιατρική περίθαλψη, όποτε απαιτείται.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Η «ιατρική περίθαλψη» που αφορά σε υπηρεσίες παρεχόμενες από ιατρικό προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων των πιστοποιημένων πρακτικών ιατρών και των επαγγελματιών του παρ'ιατρικού κλάδου, πρέπει να εξασφαλίζεται όταν είναι ανάγκη ή έχει υποβληθεί σχετικό αίτημα.

β) Παρότι το ιατρικό προσωπικό ενδέχεται να συμμετέχει στην επιχείρηση επιβολής του νόμου, οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να συνεκτιμούν την κρίση του όταν προτείνουν μέτρα για την προσήκουσα μεταχείριση των κρατουμένων, διαβουλευόμενοι με το ιατρικό προσωπικό που δεν συνδέεται με την επιχειρησιακή δράση τους.

γ) Είναι αυτονόητο ότι οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν επίσης να διασφαλίζουν ιατρική περίθαλψη στα θύματα των παραβάσεων του νόμου ή των ατυχημάτων που συμβαίνουν στο πλαίσιο παραβατικών συμπεριφορών.

Άρθρο 7.- Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου υποχρεούνται να μην τελούν οιαδήποτε πράξη διαφθοράς. Επίσης, οφείλουν να αντιτάσσονται σθεναρά και να καταπολεμούν κάθε παρόμοια πράξη.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Κάθε πράξη διαφθοράς, ακριβώς όπως και οιαδήποτε κατάχρηση εξουσίας, είναι ασυμβίβαστη με το λειτούργημα των αξιωματούχων επιβολής του νόμου. Ο νόμος πρέπει να εφαρμόζεται σε κάθε αξιωματούχο επιβολής του νόμου που τελεί πράξη διαφθοράς, καθώς οι κυβερνήσεις δεν μπορούν να προσδοκούν να επιβάλλουν τους νόμους στους πολίτες τους αν δεν έχουν την ικανότητα ή τη βούληση να τους επιβάλλουν στους δημόσιους λειτουργούς και στις υπηρεσίες τους.

β) Το περιεχόμενο της έννοιας της διαφθοράς ορίζεται στην εθνική νομοθεσία. Όμως, θα πρέπει να περιλαμβάνει την τέλεση ή την παράλειψη πράξης κατά την εκτέλεση των καθηκόντων ή σε σχέση με αυτά, ως ανταπόδοση για δώρα, υποσχέσεις ή κίνητρα που παρασχέθησαν ή αποδέχθηκε ο ενδιαφερόμενος, ή την παράνομη αποδοχή αυτών μετά την τέλεση ή την παράλειψη της πράξης.

γ) Με την έκφραση «πράξη διαφθοράς» νοείται και η απόπειρα διαφθοράς.

Άρθρο 8.- Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να τηρούν το νόμο και τον παρόντα Κώδικα. Επίσης, υποχρεούνται να προλαμβάνουν και να αντιτάσσονται σθεναρά σε κάθε παραβίασή τους επιστρατεύοντας όλες τις ικανότητές τους.

Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου που βάσιμα πιστεύουν ότι έχει παραβιαστεί ή πρόκειται να παραβιαστεί κάποια διάταξη του παρόντα Κώδικα οφείλουν να αναφέρουν την υπόθεση στους προϊσταμένους τους και, όπου είναι απαραίτητο, σε άλλες αρμόδιες αρχές ή όργανα που έχουν δικαιοδοσία επανεξέτασης ή θεραπείας.

Ερμηνευτικό σχόλιο:

α) Ο παρών Κώδικας ισχύει από τη μεταφορά του στην εθνική νομοθεσία ή πρακτική. Αν η εθνική νομοθεσία ή πρακτική περιέχει αυστηρότερες διατάξεις από αυτές του παρόντος Κώδικα, ισχύουν οι αυστηρότερες.

β) Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η εξισορρόπηση της ανάγκης για εσωτερική πειθαρχία της υπηρεσίας από την οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η δημόσια ασφάλεια με την ανάγκη για την αντιμετώπιση των παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου οφείλουν να αναφέρουν τις παραβιάσεις στους ιεραρχικά ανώτερους τους και να αναλαμβάνουν κάθε άλλη νόμιμη δράση εκτός του πλαισίου της ιεραρχίας μόνον όταν δεν είναι διαθέσιμα ή αποτελεσματικά άλλα μέσα. Είναι αυτονόητο ότι δεν επιβάλλονται πειθαρχικές ή ποινικές κυρώσεις σε βάρος των αξιωματούχων επιβολής του νόμου που καταγγέλλουν την παραβίαση ή την απόπειρα παραβίασης του παρόντος Κώδικα.

γ) Ο όρος «αρμόδιες αρχές ή όργανα που έχουν δικαιοδοσία επανεξέτασης ή θεραπείας» αναφέρεται σε κάθε αρχή ή όργανο που λειτουργεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, είτε στους κόλπους της υπηρεσίας επιβολής του νόμου είτε ανεξάρτητα από αυτήν, με νομική, εθιμική ή άλλη δικαιοδοσία να επανεξετάζει διαφορές και καταγγελίες που αφορούν παραβιάσεις υπαγόμενες στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Κώδικα.

δ) Σε μερικές χώρες τα μέσα μαζικής ενημέρωσης μπορεί να αντιμετωπίζονται ως όργανα που επιτελούν λειτουργίες επανεξέτασης των καταγγελιών όμοιες με αυτές που προαναφέρονται στην παράγραφο (γ). Επομένως, μπορεί να μην τιμωρούνται οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου που ως έσχατο μέτρο και σύμφωνα με τους νόμους και τα έθιμα των χωρών τους, καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 4 του παρόντα Κώδικα, προσφεύγουν στα μέσα μαζικής ενημέρωσης για να επιστήσουν την προσοχή της κοινής γνώμης στις παραβιάσεις.

ε) Οι αξιωματούχοι επιβολής του νόμου που συμμορφώνονται με τις διατάξεις του παρόντα Κώδικα δικαιούνται το σεβασμό, την πλήρη υποστήριξη και τη συνεργασία της κοινότητας και της αρχής επιβολής του νόμου στην οποία υπηρετούν και είναι άξιοι δημόσιοι λειτουργοί.